

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-140>

УДК 338.48:658.152:336.7

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

INNOVATIVE FINANCIAL INSTRUMENTS FOR ENSURING THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S TOURISM INDUSTRY

Андрусик Андріана Юріївна

аспірант,

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5150-2639>**Andrusyk Andriana**

Higher Educational Institution «Podillia State University»

У статті досліджено особливості використання інноваційних фінансових інструментів для забезпечення розвитку туристичної галузі України в умовах післявоєнного відновлення та модернізації економіки. Проаналізовано сучасні підходи до фінансування туристичних проєктів на міжнародному рівні та адаптацію таких механізмів до українських реалій. Виявлено тенденції та проблеми у впровадженні венчурного фінансування, краудфандингу, зелених облігацій, фінтех-рішень, державно-приватного партнерства та грантових програм міжнародних інституцій. Проаналізовано поточний стан впровадження фінансових інновацій в Україні та міжнародні практики, які можуть бути адаптовані до місцевих умов. Визначено ключові завдання для підвищення фінансової стійкості туристичного сектору, включаючи формування інноваційної фінансової стратегії. Обґрунтовано ефективність використання інноваційних фінансових інструментів для забезпечення стійкості та інвестиційної привабливості галузі.

Ключові слова: інноваційні фінансові інструменти, туристична галузь України, фінансування туризму, фінтех, краудфандинг, державно-приватне партнерство, інвестиції.

The development of the tourism industry represents a strategic priority for Ukraine, particularly in the context of post-war recovery and economic modernization. The relevance of this topic is driven by the need to enhance financial sustainability, stimulate investment, and integrate advanced financial mechanisms that can accelerate the sector's growth and competitiveness. The primary aim of the study is to explore the role of innovative financial instruments in supporting the development of Ukraine's tourism industry, identifying mechanisms that can improve access to capital, reduce investment risks, and foster sustainable growth. The research employs a combination of qualitative and quantitative approaches, including comparative analysis, systematization of financial tools, and scenario modeling, to evaluate the effectiveness and applicability of modern financing solutions. The study reveals that innovative financial instruments contribute to enhancing investment attractiveness, optimizing resource allocation, and improving organizational decision-making within tourism enterprises. Digitalization of financial processes was identified as a key driver for increasing transparency, operational efficiency, and resilience against external shocks. Additionally, the integration of sustainable investment principles ensures that tourism development aligns with environmental and social objectives, generating long-term economic benefits. The findings indicate that strategic adoption of these instruments can create synergistic effects between governmental policies, private investment, and entrepreneurial initiatives, thereby strengthening the financial ecosystem of the tourism sector. Practical value lies in the provision of actionable insights for policymakers, investors, and tourism managers, offering a framework to implement innovative financing mechanisms effectively, enhance sectoral growth, and secure sustainable economic outcomes. This approach enables the Ukrainian tourism industry to expand its domestic and international market presence while fostering innovation, competitiveness, and long-term resilience.

Keywords: innovative financial instruments, tourism industry, financing mechanisms, fintech, crowdfunding, investments, public-private partnership.

Постановка проблеми. Туризм є одним із ключових секторів світової економіки, що генерує близько 10% глобального ВВП і забезпечує понад 320 млн робочих місць [1, с. 9]. Для України туризм має не лише економічне, а й соціальне значення, особливо у післявоєнний період. Водночас фінансування галузі залишається недостатнім – частка капітальних інвестицій у туризм становить лише 1,3% загального обсягу інвестицій у країні [2, с. 14].

Традиційні інструменти фінансування, зокрема банківське кредитування та державні програми, є малоефективними через високу вартість капіталу, інфляційні ризики та обмежений доступ малого бізнесу до ресурсів [3, с. 51]. В умовах цифрової економіки та глобальних криз (зокрема пандемії COVID-19 та війни в Україні) актуальним стає перехід до інноваційних фінансових рішень, що поєднують цифровізацію, партнерство та екологічну орієнтованість [4, с. 33].

Проблема полягає у відсутності комплексного підходу до використання цих інструментів у контексті стратегічного менеджменту та фінансової стійкості туристичного сектора України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання фінансування туристичної галузі висвітлювали українські та зарубіжні науковці. Дослідження Гудзя П. [5, с. 87] розглядає особливості інвестиційної привабливості туризму України, тоді як Джинджоян В. і Ходак О. аналізують інноваційні моделі міжнародного туризму [6, с. 58]. OECD (2024) акцентує на розширенні доступу МСП до фінансових інновацій у сфері послуг [7, с. 40].

Європейський банк реконструкції та розвитку у звіті *Tourism and Recovery* (2023) підкреслює важливість *blended finance* у країнах Центральної та Східної Європи [8, с. 45]. UNWTO (2024) наголошує на зростанні ролі венчурного капіталу й ESG-інвестицій у відновленні туристичної інфраструктури [9, с. 12]. PwC (2024) та WTTC (2023) відзначають, що цифровізація фінансових процесів у туризмі стає рушієм конкурентоспроможності [10, с. 34; 11, с. 22].

Світовий банк у своєму *Tourism Resilience Report* (2024) вказує, що країни з високим рівнем фінансових інновацій у туризмі демонструють стійкіші темпи відновлення після криз [12, с. 16].

Попри наявність значного теоретичного доробку, більшість українських досліджень зосереджені на загальних питаннях інвестиційної політики, а не на специфіці управління

інноваційними фінансовими інструментами у туризмі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження інноваційних фінансових інструментів, здатних забезпечити відновлення та стійкий розвиток туристичної галузі України в умовах трансформаційних процесів та зовнішніх викликів. У межах цієї мети передбачається визначення ключових тенденцій упровадження сучасних фінансових механізмів у світовій туристичній практиці, оцінювання можливостей їх адаптації до українських реалій, а також формування пропозицій щодо підвищення інвестиційної привабливості та фінансової стійкості вітчизняного туристичного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під інноваційними фінансовими інструментами розуміють сучасні методи мобілізації капіталу, що базуються на цифрових технологіях, партнерстві та екологічних принципах [9, с. 18]. Сутність цих інструментів полягає не лише у залученні додаткових фінансових ресурсів, але й у формуванні нової архітектури фінансових потоків, яка враховує підвищену турбулентність ринкового середовища, потребу в адаптивності бізнес-моделей та вимоги сталого розвитку. На основі узагальнення рекомендацій OECD та міжнародних практик їх доцільно класифікувати за механізмом формування капіталу та рівнем участі інвесторів [7, с. 43; 9, с. 12] (рис. 1).

Серед інструментів ринкового фінансування виділяють: венчурні інвестиції у *travel-tech*, які підтримують розвиток цифрових туристичних сервісів; портфельні інвестиції у туристичні стартапи, що дозволяють диверсифікувати ризики інвесторів; інноваційні боргові інструменти, зокрема зелені облігації, спрямовані на фінансування екологічних туристичних проєктів [11, с. 25].

До інструментів колективного інвестування належать: краудфандинг, орієнтований на широке коло донорів та соціальних інвесторів; краудінвестинг, що забезпечує участь інвесторів у капіталі туристичних компаній; онлайн-платформи пайового фінансування, які формують конкурентне середовище для малого та середнього туристичного бізнесу.

Інструментами цифрового фінансування (*FinTech*) є: *neobank*-рішення для малого туристичного бізнесу, що скорочують транзакційні витрати; *digital-payments* та автоматизовані системи фінансового обліку, які підвищу-

Рис. 1. Класифікація інноваційних фінансових інструментів

Джерело: сформовано автором на основі [7; 9]

ють прозорість операцій; смарт-контракти, що забезпечують безпечне та швидке виконання фінансових операцій у сфері туристичних послуг [13, с. 29].

Серед гібридних інструментів змішаного фінансування виокремлюють: механізми державно-приватного партнерства (PPP) для розвитку інфраструктурних та регіональних туристичних проєктів; грантово-інвестиційні схеми, що поєднують безповоротну фінансову підтримку з інвестиційним капіталом; програми співфінансування від міжнародних фінансових інституцій, які компенсують високі ризики через участь мультисторонніх донорів [12, с. 19].

Інноваційність цих інструментів полягає у трансформації традиційної системи фінансування туристичної галузі в напрямі створення стійких, диверсифікованих і багатоканальних моделей взаємодії між бізнесом, державою, інвесторами та громадою. Вони дозволяють мінімізувати фінансові ризики, підвищити гнучкість і ефективність фінансових потоків, а також прискорити інвестиційний цикл у туристичній індустрії, що особливо важливо для України в умовах структурної перебудови та післявоєнного відновлення.

Узагальнення класифікаційних підходів до інноваційних фінансових інструментів дає змогу перейти до аналізу їх практичного застосування в Україні, зокрема у контексті цифровізації фінансових потоків та трансформації бізнес-моделей туристичних підприємств. Саме рівень упровадження цифрових фінансових рішень визначає спроможність туристичної галузі адаптуватися до сучасних викликів, зменшувати транзакційні витрати та розширювати доступ до інвестиційного ресурсу.

За даними НБУ (2025), в Україні функціонує понад 210 фінтех-компаній, серед яких дедалі більше суб'єктів інтегрують свої продукти у туристичний сектор через платіжні сервіси, сервіси спліт-платежів, короткострокові кредитні рішення, автоматизовані системи управління продажами та цифрові аналітичні інструменти прогнозування туристичного потоку [13, с. 31]. Однак частка підприємств туристичної галузі, що системно впроваджують такі рішення, залишається вкрай низькою – лише близько 12% використовують спеціалізовані цифрові фінансові платформи у повному циклі операцій [14, с. 26]. Це свідчить про наявність істотного розриву між технологічними можливостями внутрішнього фінтех-сектору та реальним попитом з боку туристичних компаній.

Причини такого відставання носять комплексний характер. Однією з ключових є недостатня обізнаність менеджерів туристичних підприємств щодо сучасних фінансових технологій, що обмежує їхню здатність оцінювати потенціал інноваційних інструментів і приймати ефективні управлінські рішення [5, с. 88]. Додатковим фактором виступає обмежена доступність венчурного фінансування в Україні, внаслідок чого стартапи туристичного профілю не мають достатніх можливостей для розвитку. Відсутність галузевих платформ акумуляції інвестицій і прозорих цифрових рішень для оцінки проєктів лише посилює розрив між існуючим попитом на фінансування та можливостями його задоволення.

Світовий банк наголошує, що країни, які активно інтегрують цифрові фінансові моделі у розвиток туризму, мають значно вищі темпи відновлення галузі в умовах криз, адже техно-

логічна інфраструктура дозволяє їм швидше мобілізувати інвестиції, залучати міжнародний капітал та оптимізувати операційні процеси [12, с. 17]. З огляду на це Україна поступово розширює співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями. ЄБРР у рамках програми Ukraine Recovery and Resilience Facility (2024) передбачає залучення 2,5 млрд євро для фінансування інфраструктурних проєктів, частина яких стосується туристичної інфраструктури та регіональних програм відновлення [8, с. 49]. Одночасно Мінекономіки України спільно зі Світовим банком реалізує програми підтримки малого туристичного бізнесу, спрямовані на забезпечення доступу до грантів, пільгового кредитування та консультативної допомоги, що розширює можливості впровадження інноваційних фінансових рішень на рівні МСП [15, с. 12].

Розвиток індустрії також значною мірою залежить від інтеграції зелених та змішаних фінансових моделей. OECD (2024) зазначає, що країни, які впроваджують зелені облигації, фонди сталого туризму та масштабні PPP-проєкти в рекреаційній сфері, досягають у середньому на 25% вищих темпів інвестиційного зростання порівняно з тими, які застосовують традиційні підходи [7, с. 45]. Світова практика підтверджує ефективність таких моделей: Франція реалізує програму Green Tourism Bonds, Хорватія – Smart Destination Financing, Польща – цифрові фонди модернізації курортної інфраструктури [9, с. 20]. UNWTO, аналізуючи ці кейси, рекомендує Україні створити національний Tourism Innovation Fund як інструмент акумуляції міжнародного капіталу та підтримки цифрових і екологічних проєктів у сфері туризму [9, с. 21].

Показовим є досвід Іспанії, де краудфандингові туристичні платформи забезпечують високий мультиплікативний ефект: кожен інвестований долар генерує 3,2 долара в економіці через розвиток суміжних галузей, збільшення зайнятості та зростання внутрішнього попиту [11, с. 28]. Адаптація таких інструментів в Україні вимагає посилення нормативної бази, створення правових умов для функціонування цифрових інвестиційних платформ та чіткого регулювання діяльності фінтех-компаній у туристичному секторі [10, с. 38].

У комплексі ці фактори свідчать, що застосування інноваційних фінансових інструментів в українському туризмі вже сьогодні має

високий потенціал, однак потребує системної інституційної підтримки, цифрової інтеграції та створення умов для розвитку фінансових екосистем, здатних забезпечити стійке інвестиційне зростання у довгостроковій перспективі.

Подальший розвиток туристичної галузі в Україні неможливий без переосмислення управлінських підходів та підвищення ролі фінансових інновацій у стратегічному плануванні. Поступовий перехід від традиційних схем фінансування до більш гнучких, цифрових і інтегрованих моделей вимагає не лише технологічної модернізації, а й якісно нового рівня управлінської культури. Саме тому наступним ключовим етапом є формування практичних рекомендацій, на основі яких туристичні підприємства можуть розробляти ефективну фінансову політику, здатну забезпечити їхню стійкість, конкурентоспроможність і адаптивність у середовищі постійних змін.

Ефективне використання інноваційних фінансових інструментів напряду залежить від управлінських компетенцій менеджерів туристичних підприємств. Вони мають не лише володіти знаннями щодо новітніх фінансових механізмів, а й здатністю інтегрувати їх у стратегічне бачення розвитку компанії. Це передбачає впровадження систем фінансового контролінгу, що дозволяють оперативно відстежувати динаміку грошових потоків, оптимізувати витрати та оцінювати ефективність інвестицій у реальному часі [6, с. 60]. Додаткової ваги набуває застосування цифрових індикаторів оцінки проєктів, які підвищують точність прогнозування та мінімізують суб'єктивність управлінських рішень.

У сучасних умовах менеджерам необхідно формувати партнерські бізнес-моделі, що поєднують корпоративний капітал, державні ресурси та інструменти колективного фінансування. Такий підхід дозволяє створювати більш стійкі фінансові конструкції, особливо в умовах високої турбулентності ринку. При цьому інструменти ризик-менеджменту стають невід'ємною складовою фінансової стратегії: вони допомагають виявляти критичні точки, прогнозувати сценарії розвитку та обирати найбільш збалансовані траєкторії впровадження інновацій. Як підкреслює Гудзь П., лише повноцінна інтеграція цифрових рішень у фінансову модель підприємства здатна забезпечити його стабільний розвиток

та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі [5, с. 93].

Формування інноваційної фінансової стратегії передбачає усвідомлене переорієнтування на цифрові інструменти, здатні забезпечити прозорість обліку, прискорення операцій та доступ до альтернативних джерел капіталу. Використання FinTech-рішень відкриває можливість автоматизації ключових фінансових процесів, підвищення точності аналізу попиту та покращення управління витратами. Партнерські моделі – від державно-приватного партнерства до краудінвестингових проєктів – забезпечують підприємствам доступ до фінансування, яке раніше було для них недоступним [5, с. 93]. Не менш важливим є системне управління ризиками, що дозволяє контролювати результати впровадження інновацій, своєчасно коригувати стратегію та підтримувати стабільність бізнесу навіть у періоди невизначеності.

Таким чином, управлінські рішення поступово перетворюються на ключовий ресурс модернізації туристичного бізнесу. Вони формують середовище, у якому інноваційні фінансові інструменти працюють максимально ефективно та забезпечують позитивний економічний ефект як для окремих підприємств, так і для галузі загалом. Прогнози WTTC (2024) підтверджують глобальну тенденцію: світовий туризм зростатиме швидше, ніж більшість інших секторів економіки, і до 2035 року демонструватиме середньорічний приріст у 4,2% [11, с. 30]. За умови активного впровадження фінансових інновацій український туристичний сектор може суттєво наблизитися до цих темпів, забезпечивши зростання внутрішнього туризму на 20–25% та збільшивши власну частку у ВВП до 4,5% [15, с. 14].

Водночас оцінки PwC (2024) свідчать, що цифровізація фінансування здатна залучити до галузі додатково понад \$2,8 млрд інвестицій [10, с. 40], що стане потужним стимулом для оновлення туристичної інфраструктури. Після 2030 року очікується також помітне розширення міжнародного туристичного потоку в Україну – за оцінками UNWTO, його потенціал може досягти 12 млн осіб щороку [9, с. 22]. Це створює нові можливості для модернізації туристичних підприємств, які будуть кон-

курентоспроможними лише за умови системного впровадження фінансових інновацій та оновлення управлінських практик.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що інноваційні фінансові інструменти відіграють ключову роль у трансформації та відновленні туристичної галузі України, забезпечуючи їй можливість адаптуватися до глобальних тенденцій цифровізації, підвищеної конкуренції та зростаючої ролі стійкості в інвестиційних процесах. Інтеграція сучасних фінансових рішень, таких як FinTech-платформи, механізми змішаного фінансування, краудінвестингові моделі та зелені облігації, створює умови для мобілізації додаткового капіталу, диверсифікації джерел фінансування та підвищення прозорості управління.

Проведений аналіз засвідчив, що попри наявність розвиненої фінтех-екосистеми, рівень цифрової зрілості туристичних підприємств України залишається недостатнім. Лише невелика частка бізнесів використовує цифрові фінансові інструменти системно, що обмежує їхню інвестиційну привабливість та знижує ефективність операційної діяльності. Основними стримувальними чинниками визначено дефіцит управлінських компетенцій у сфері фінансових технологій, низьку доступність венчурного капіталу та відсутність спеціалізованих галузевих платформ.

Міжнародний досвід, узагальнений у статті, демонструє, що застосування інноваційних фінансових механізмів забезпечує прискорене інвестиційне зростання, розвиток туристичної інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності галузі. Практики ЄС, OECD та UNWTO підкреслюють ефективність таких інструментів, як зелені облігації, державно-приватні партнерства та туристичні фонди інновацій.

За наявності сприятливих інституційних умов та інтеграції сучасних фінансових інструментів туристична галузь України здатна продемонструвати вагоме економічне зростання. Прогнози міжнародних організацій свідчать, що за умови активної цифровізації фінансування можливе залучення значних інвестицій, розширення внутрішнього та міжнародного турпотоку, а також зміцнення позицій України на глобальному туристичному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. World Travel & Tourism Council. *Economic Impact Report 2024*. – London : WTTC, 2024. – 65 p.
2. Державна служба статистики України. *Туризм в Україні: аналітичний звіт за 2023 рік*. – Київ : ДССУ, 2024. – 45 с.
3. Ільїна О. В. Фінансові механізми розвитку туристичної галузі України. – *Економіка і держава*. – 2023. – № 9. – С. 49–55.
4. Ministry of Economy of Ukraine. *Tourism Development Strategy 2030*. – Київ : Мінекономіки, 2024. – 88 с.
5. Гудзь П. В. Інвестиційна привабливість туристичної галузі України. – *Фінанси України*. – 2024. – № 6. – С. 83–95.
6. Джинджоян В. Г., Ходак О. М. Управління інноваційним розвитком міжнародного туризму. – *Challenges and Issues of Modern Science*. – 2023. – № 4. – С. 56–62.
7. OECD. *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024–2035*. – Paris : OECD Publishing, 2024. – 184 p.
8. European Bank for Reconstruction and Development. *Tourism and Recovery: Investment Priorities in CEE Countries*. – London : EBRD, 2023. – 92 p.
9. UNWTO. *Tourism Investment Report 2024–2035: Global Outlook*. – Madrid : UNWTO, 2024. – 112 p.
10. PwC. *Exploring Reconstruction & Investment Opportunities in Ukraine*. – London : PwC, 2024. – 74 p.
11. World Travel & Tourism Council. *Travel & Tourism Economic Trends 2023–2035*. – Geneva : WTTC, 2024. – 103 p.
12. World Bank. *Tourism Resilience and Recovery Report 2024*. – Washington, D.C. : World Bank, 2024. – 98 p.
13. Національний банк України. *Огляд фінтех-ринку України*. – Київ : НБУ, 2025. – 57 с.
14. Українська асоціація туристичних агентств. *Фінансова інноваційність малого бізнесу у сфері туризму*. – Київ, 2024. – 33 с.
15. Міністерство економіки України. *Програма підтримки малого бізнесу в туристичній сфері (2024–2030)*. – Київ : Мінекономіки, 2024. – 56 с.

REFERENCES:

1. World Travel & Tourism Council. (2024). *Economic Impact Report 2024*. London: WTTC, 65 p.
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2024). *Turyzm v Ukraini: Analitychnyi zvit za 2023 rik* [Tourism in Ukraine: Analytical report 2023]. Kyiv: DSSU, 45 p.
3. Ilyina, O. V. (2023). Finansovi mekhanizmy rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy [Financial mechanisms for the development of Ukraine's tourism industry]. *Ekonomika i Derzhava*, 9, 49–55.
4. Ministry of Economy of Ukraine. (2024). *Tourism Development Strategy 2030*. Kyiv: Ministry of Economy of Ukraine, 88 p.
5. Hudz, P. V. (2024). Investytsiina pryvabyvist turystychnoi haluzi Ukrainy [Investment attractiveness of the tourism industry in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 6, 83–95.
6. Dzhindzhoyan, V. H., & Khodak, O. M. (2023). Management of innovative development in international tourism. *Challenges and Issues of Modern Science*, 4, 56–62.
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2024). *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024–2035*. Paris: OECD Publishing, 184 p.
8. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2023). *Tourism and Recovery: Investment Priorities in CEE Countries*. London: EBRD, 92 p.
9. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2024). *Tourism Investment Report 2024–2035: Global Outlook*. Madrid: UNWTO, 112 p.
10. PwC. (2024). *Exploring Reconstruction & Investment Opportunities in Ukraine*. London: PwC, 74 p.
11. World Travel & Tourism Council. (2024). *Travel & Tourism Economic Trends 2023–2035*. Geneva: WTTC, 103 p.
12. World Bank. (2024). *Tourism Resilience and Recovery Report 2024*. Washington, D.C.: World Bank, 98 p.
13. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2025). *Ohliad fintekh-rynku Ukrainy* [Overview of the FinTech market in Ukraine]. NBU, 57 p.
14. Ukrainska asotsiatsiia turystychnykh ahentstv. (2024). *Finansova innovatsiynist maloho biznesu u sferi turyzmu* [Financial innovation of small business in the tourism sector]. Kyiv, 33 p.
15. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2024). *Prohrama pidtrymky maloho biznesu v turystychnii sferi (2024–2030)* [Small business support program in the tourism sector (2024–2030)]. Ministry of Economy of Ukraine, 56 p.